

УДК 371.3:78

COMPETENCE AS THE BASIS OF THE PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF THE FUTURE TEACHER-MUSICIAN**КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА**

Avksentiieva S. / Авксентієва С.В.

teacher / викладач

*Municipal Institution «Uman Taras Shevchenko Professional College of Education and Humanities of Cherkasy Regional Council»**КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім.Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»*

Анотація. У статті розглядаються проблеми та перспективи становлення професіоналізму, формування професійної компетентності у майбутніх педагогів спеціальності «Музичне мистецтво» закладів вищої освіти. Обґрунтовано необхідність переходу у музично-педагогічній освіті до особистісно орієнтованого навчання, що передбачає створення умов для формування у здобувачів освіти широкого кола особистісно-професійних компетенцій та розкриття їхнього творчого потенціалу.

Ключові слова: професійна підготовка педагога-музиканта, музично-педагогічна компетентність, особистісно-професійні компетенції.

Вступ.

Входження України в європейський освітній простір передбачає підвищення якості вищої професійної музично-педагогічної освіти. Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту» акцентують увагу на високих вимогах до особистості й професійності вчителя. Ключовою фігурою перетворень в освітній галузі є педагог. Сучасна вища школа зорієнтована на якісну підготовку фахівця, який відповідає змінам, що відбуваються на ринку праці. Зростає потреба у фахівцях, що володіють широким спектром загальнокультурних і професійних компетенцій. У зв'язку з цим є актуальною проблема становлення професіоналізму педагога-музиканта, розвитку його професійної компетентності, формування яких відбувається протягом усього освітнього процесу у закладі вищої освіти. На особливу увагу заслуговує проблема наповнення сучасної музично-педагогічної освіти новим змістом, пошук нових форм та методів організації фахової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва, які б забезпечили перехід від імперативної педагогіки до особистісно орієнтованої.

Основний текст.

Професійна компетентність як пріоритетна характеристика фахівця знаходиться в центрі вивчення педагогічної науки. Вища школа має значні здобутки в галузі підготовки майбутніх фахівців до діяльності у сфері музичного мистецтва, особливо музично-педагогічного (О. Рудницька, Л. Масол, А.Козир, Л.Коваль, О.Олексюк, Т.Пляченко, А. Растригіна, Р.Савченко, Г.Падалка, Г.Побережна, О. Ростовський, В. Шульгіна, О. Шолокова та інші). Професійна підготовка педагога розглядається науковцями як процес формування творчої особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення та продуктивної діяльності, який передбачає новий підхід до формування

професійної компетентності майбутніх вчителів музичного мистецтва, музичних керівників у закладах дошкільної освіти.

Професійна компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва - специфічний педагогічний феномен, який визначається особливостями музично-педагогічної діяльності, своєрідністю її завдань, перевагою художньо-творчих форм практичної роботи та специфічними методами мистецького навчання [7]. Фахова підготовка студентів спеціальності «Музичне мистецтво» має на меті набуття здобувачами освіти знань з основ наук цієї спеціальності та вироблення практичних умінь та навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності, тобто формування широкого кола компетентностей. Формування професійної компетентності - головна мета фахової підготовки майбутніх випускників спеціальності «Музичне мистецтво». Професійна компетентність майбутніх педагогів-музикантів включає: широку ерудицію в галузі музичної та художньої культури, педагогіки, психології, мистецтвознавства, етики та естетики; вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію; володіння практичними вміннями і навичками (педагогічними, інструментально-виконавськими, хормейстерськими, вміннями словесної інтерпретації музичних образів тощо); сформованість особистісних якостей та здібностей, необхідних для успішного здійснення функцій вчителя музичного мистецтва - педагогічних (толерантність, комунікативність); організаторсько-конструктивних здібностей (зосередженість, тактовність, витримка); музично-фахових (музичні якості та здібності тощо), а також здатність до нестандартного, творчого вирішення педагогічних завдань. Науковці трактують формування музично-педагогічної компетентності майбутніх музичних керівників закладів дошкільної освіти та вчителів музичного мистецтва як інтегративну особистісну якість, що виражає здатність до самостійної успішної реалізації завдань музичної освіти дітей на основі системного зв'язку загальногромадянських, психолого-педагогічних та музично-фахових компетенцій [2; 6].

У процесі формування професійної компетентності майбутніх педагогів-музикантів значну роль відіграє формування і розвиток їх музичних, творчих здібностей та креативності, як якості особистості. Проблема формування й розвитку здібностей - одна з актуальних проблем становлення особистості. Дослідження Л. Виготського, О. Леонтьєва, В. Сухомлинського, Б. Теплова дають підстави визначити важливу роль активної діяльності у розвитку здібностей. У сучасній психології розрізняються загальні й спеціальні здібності. До загальних здібностей відносяться творчі здібності, а музичні здібності є спеціальними. Для творчої особистості творча діяльність є життєвою потребою. У зв'язку з цим формування творчої особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва набуває великого значення. Від його морального обличчя, знань і навичок, професійного хисту й досвіду залежить кінцевий результат загальної музичної освіти. Творчий майбутній педагог-музикант повинен не лише володіти знаннями, а й вміти навчити інших. Творчі здібності пов'язані з креативністю. Під креативністю в психолого-педагогічній науці розуміють комплекс інтелектуальних і особистісних особливостей індивіда, що сприяє

самостійному висуненню проблем, генеруванню великої кількості оригінальних ідей і нестандартній їх реалізації. У процесі формування професійної компетентності майбутніх педагогів-музикантів потрібно насамперед розвинути у них музичні здібності. Під музикальністю розуміється сукупність здібностей, необхідних для успішної музичної діяльності. Основна ознака музикальності - переживання музики як вираження певного змісту. Музичне переживання за своєю суттю є емоційним переживанням, оскільки поза емоційним шляхом зміст музики досягнути не можна [5]. Перша ознака музикальності - здатність відчувати характер, настрій музичного твору, співпереживати почуте, виявляти емоційне ставлення, розуміти музичний образ. Друга ознака музикальності - здатність вслухатися, порівнювати, оцінювати найяскравіші й найзрозуміліші музичні явища. Це вимагає елементарної музично-слухової культури, безпосередньої слухової уваги, спрямованої на ті чи інші засоби художнього вираження. Третя ознака музикальності - вияв творчого ставлення до музики. Слухаючи її, людина по-своєму уявляє художній образ, передаючи його у співі, грі, танці[2]. Структура музикальності складається з двох компонентів: емоційний відгук на музику та музичний слух. На єдності цих компонентів базуються основні музичні здібності. Вони не існують один без одного, розвиваючись у музичній діяльності, доповнюють один одного. Певний рівень розвитку музичних здібностей - це показник музичної обдарованості. У цьому контексті прояви музичних здібностей залежать не тільки від задатків, а й від середовища, музичного оточення майбутнього педагога-музиканта. Музичні здібності майбутнього вчителя музичного мистецтва розвиваються у процесі його професійної музично-практичної діяльності, що позитивно впливає на формування професійно важливих знань, умінь, навичок як складових професійної компетентності. Отже, розвиток музичних здібностей сприяє формуванню музично-практичної компетентності, що є саме тим структурним компонентом, який визначає особливості професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, на відмінну від інших вчителів. Сформованість музично-практичної компетентності є важливим фактором, що впливає на ефективність творчої педагогічної діяльності. На нашу думку музично-виконавська компетентність є базовою в системі професійної підготовки вчителя музики. О. Горбенко інтерпретує її як інтегровану професійно-значущу особистісну якість, що виявляється в здатності вчителя музичного мистецтва до художньої інтерпретації і творчого самовираження в різних видах музично-виконавської діяльності. Очікується, що здобувачі освіти здатні на високому технічному та художньому рівні виконувати програмові твори з розділу слухання музики, пісні, художні музичні твори на заняттях музичного мистецтва у загальноосвітній школі та позаурочній роботі.

Результатом навчання здобувачів освіти на спеціальності «Музичне мистецтво» є сформований у них комплекс універсальних та особистісно-професійних компетенцій, які проявляються в тому, що майбутній педагог-музикант зможе: аналізувати різноманітні джерела музично-педагогічної інформації з погляду її педагогічної цінності в сучасних умовах; виявляти

сутність проблем, які виникають у процесі професійної музичної діяльності і вирішувати їх з урахуванням власного педагогічного досвіду у сфері музичної освіти; використовувати у повному обсязі власні теоретичні і практичні музично-педагогічні знання у професійній діяльності; поповнювати професійні знання на основі використання різних джерел музично-педагогічної інформації; орієнтуватися у сучасній соціокультурній ситуації, використовувати можливості інтеграції традицій і інновацій у музичній освіті для забезпечення її якості (соціальні особистісно-професійні компетенції). Вступати у взаємодію з усіма суб'єктами музично-освітнього процесу, керуючись принципами гуманізму, співробітництва, мотивовано відстоювати власну позицію і поважати думку колег (комунікативні особистісно-професійні компетенції). Застосовувати метод дослідження у вивченні історично-педагогічного процесу в галузі музичної освіти; використовувати інформаційні технології у професійній діяльності; виявляти взаємозв'язок між розвитком історико-педагогічного процесу в галузі музичної освіти і особливостями розвитку музичної культури, філософськими, художньо-естетичними течіями в різні історичні періоди (інформаційні особистісно-професійні компетенції). Розуміти особистісну значимість музично-педагогічної спадщини; проявляти емоційно-ціннісне відношення до людей і самого себе; інтерпретувати процеси спадкоємності в галузі музичної освіти з погляду взаємодії традицій та інновацій (аналітико-рефлексивні особистісно-професійні компетенції). Використовувати музично-педагогічний досвід для перетворення і збагачення власної теоретичної і практичної діяльності; застосовувати музично-педагогічні знання для обґрунтування власної думки на інновації в галузі освіти на сучасному етапі її розвитку; враховувати історично-педагогічний досвід у впровадженні інновацій в роботу музично-освітніх установ (креативні особистісно-професійні компетенції) [2; 7].

Висновки.

Отже, компетентність - це особлива якість педагога, яка формується у процесі розвитку й саморозвитку всієї особистості в цілому, включаючи її пізнавальну, емоційно-вольову та мотиваційну сфери, системи відношень та ціннісних орієнтацій. Майбутній вчитель музичного мистецтва упродовж навчання має оволодіти широким спектром знань і вмінь, які сформуєть фундамент його професійної компетентності і в майбутньому сприятимуть якісній плідній високопрофесійній діяльності. Професійна компетентність - основа професійної майстерності майбутнього педагога-музиканта, яка проявляється в його активному інтересі до мистецької галузі знань, самовдосконаленні та забезпечить ефективність творчої педагогічної діяльності.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту». Відомості Верховної Ради, 2014, № 37-38. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-8#Text>.
2. Л. Г. Гаврілова. Професійна компетентність майбутніх учителів музики як педагогічний феномен. Духовність особистості: методологія, теорія і

практика. 2017. С 8-15.

3. Михалюк А.М. Формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва: Навчально-методичний посібник. Київ: Видавництво Ліра. 2016. 220 с.

4. Науменко С.І. Психологія музичної діяльності. Чернівці: ПП Видавничий дім «Родовід», 2015. 408 с.

5. Наукове видання. Неперервна педагогічна освіта ХХІ століття. Збірник матеріалів XVII Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О.П. Рудницької/ С. Вільчковський, Т. Дорошенко, С. Науменко та ін. Київ: Випуск 3 (15). 2020. 275с.

6. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва. Київ: Освіта України, 2018. 274 с.

7. Рудницька К.В. Сутність понять «компетентнісний підхід» «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». Ужгород, 2016. Випуск 1 (38). С. 241–244.

Literature:

1. Law of Ukraine "On Higher Education". Bulletin of the Verkhovna Rada, 2014, No. 37-38. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-8#Text>.

2. L. G. Gavrilova. Professional competence of future music teachers as a pedagogical phenomenon. Personal spirituality: methodology, theory and practice. 2017. P. 8-15.

3. Mykhalyuk A.M. Formation of performance culture of future music teachers by means of Ukrainian piano art: Teaching and methodical manual. Kyiv: Lira Publishing House. 2016. 220 p.

4. Naumenko S.I. Psychology of musical activity. Chernivtsi: PP Publishing house "Rodovid", 2015. 408 p.

5. Scientific publication. Continuous pedagogical education of the 21st century. Collection of materials of the 17th International Pedagogical and Artistic Readings in memory of Professor O.P. Rudnytska/ S. Vilchkovskyi, T. Doroshenko, S. Naumenko and others. Kyiv: Issue 3 (15). 2020. 275 p.

6. Padalka H. M. Pedagogy of art. Kyiv: Education of Ukraine, 2018. 274 p.

7. Rudnitska K.V. The essence of the concepts "competence approach", "competence", "competence", "professional competence" in the light of the modern educational paradigm. Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Pedagogy. Social work". Uzhhorod, 2016. Issue 1 (38). P. 241–244.

Abstract. The article deals with the problems and prospects of professional development, the formation of professional competence of future teachers of the specialty "Music Art" of institutions of higher education. The necessity of transition in music-pedagogical education to personally oriented education is grounded which envisages creation of conditions for formation of a wide range of personally professional competencies and the disclosure of their creative potential among applicants.

Key words: vocational training of a musician, personally oriented teaching, musical, creative abilities.